

SELETUSKIRI

Maaeluministri määruse „Erakorraline toetus talivilja kasvatajatele” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 2 lõike 3 ja § 7 lõike 2 ning komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108, erakorralise meetme kohta, mis seisneb toetuse andmises Leedu, Läti, Eesti ja Soome teatavates piirkondades üleujutuste ja tugevate vihmade tõttu kahju kannatanud põllumajandustootjatele (ELT L 19 24.01.2018, lk 6–9), artikli 1 lõike 2 alusel.

Eesti 2017. aasta põllukultuuride saagikoristusperiood oli väga vihmane, Eesti keskmine sajuhulk septembris oli tavapärasest 37% suurem. Selle tõttu oli keeruline saaki koristada ja põllumajandustootjad ei saanud teha vajalikus mahus talivilja külve. Oktoobri alguses esitas Maaeluminister Euroopa Komisjonile ettepaneku erakorralise toetuse maksmiseks taimekasvatusele, sama tegid ka Läti, Leedu ja Soome. Kuu lõpus soovis Euroopa Komisjon lisainformatsiooni olukorra kohta saagikoristusperioodil. Detsembris esitas Euroopa Komisjon määruse eelnõu, milles sätestati Balti riikide ja Soome talivilja kasvatajatele erakorralise toetuse maksmine, mille liikmesriigid 2018. aasta jaanuaris heaks kiitsid. Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2018/108, erakorralise meetme kohta, mis seisneb toetuse andmises Leedu, Läti, Eesti ja Soome teatavates piirkondades üleujutuste ja tugevate vihmade tõttu kahju kannatanud põllumajandustootjatele, avaldati Euroopa Liidu Teatajas 24. jaanuaril 2018. a. Käesoleva määrusega kehtestatakse erakorralise toetuse maksmise siseriiklik kord.

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Maaeluministeri põllumajandusturu korraldamise osakonna taimekasvatuse büroo peaspetsialist Helena Vaher (625 6237; helena.vaher@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud õigusosakonna nõunik Elis-Ketter Müürsepp (625 6280; elis-ketter.myyrsepp@agri.ee) ja keeleliselt on eelnõu toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (625 6165; leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse erakorraline toetus talivilja kasvatajatele (edaspidi *toetus*). Erakorralist toetust makstakse talivilja kasvatajatele, kellel ei olnud võimalik 2017. aasta augustist oktoobrini põllumaale talivilja külvata või kellel külvatud talivilja hävines samal perioodil tugevate vihmade ja üleujutuste tõttu. Erakorralise toetuse saamise tingimuseks on see, et talivilja kasvatajal ei olnud võimalik talivilja külvata või külv hävines vähemalt 30% ulatuses planeeritud talivilja külvipinnast. Põllumaa mõiste on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punktiga f, mille kohaselt põllumaa on põllumajanduskultuuride tootmiseks haritav maa või kesa, mida saab kasutada põllumajanduskultuuride tootmiseks, sealhulgas tootmisest kõrvalejätetud maa. Lisaks on toetuse saamise tingimuseks see, et põllumajandustootjad ei ole saanud sama kahju eest muud hüvitist riigiabina või kindlustuse kaudu ega Euroopa Liidu poolt rahastatavat hüvitist.

Lõike 2 kohaselt on taliviljad komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108 artikli 1 lõike 1 tähenduses talinisu, talirukis, talioder, talitritikale, taliraps ja talirüps. Nimetatud kultuurid on peamised Eestis kasvatatavad taliviljad.

Lõike 3 kohaselt võib toetust taotleda vähemalt ühe hektari põllumaa kohta, millele ei olnud võimalik talivilja külvata või millele külvatud talivilja hävines tulenevalt tugevatest vihmasadudest ja üleujutustest perioodil augustist oktoobrini 2017. a. Vastavalt komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108 artikli 1 lõikele 1 on toetus ette nähtud Eesti Vabariigi territooriumil nende hektarite eest, millel ei olnud võimalik talivilja külvata või millelt jääb 2018/19. turustusaastal saamata sinna juba külvatud talivilja saak tulenevalt liigsetest sademetest 2017. a sügisel.

Lõike 4 kohaselt võetakse arvesse üleujutuste ja tugevate vihmade tõttu kahjustatud maa pindala määramisel põld pindalaga vähemalt 0,30 hektarit. Erakorralise toetuse taotlemisel loetakse üheks põlluks samal põllumassiivil kõrvuti asuvad toetusõiguslikud põllud ka siis, kui need vastavad selle toetuse nõuetele ehk moodustavad ühtse kultuurigrupi (ühtne maa-ala), nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 67 lõike 4 punktis a, ja mis kokku moodustavad vähemalt 0,30 ha. Maa-ala number – sama maa-ala number märgitakse alla 0,30 ha suuruste põldude kohta, millel kasvatatakse põllumajanduskultuure ja mis asuvad ühel põllumassiivil ning moodustavad ühtse ja tervikliku maa-ala, mille pindala kokku moodustab vähemalt 0,30 ha suuruse põllu.

Lõike 5 kohaselt ei või toetust taotleda maa kohta, mille kohta taotleti 2017. aastal „Eesti maaelu arengukava 2014-2020“ meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ tegevuse liigi „Piirkondlik mullakaitse toetus“ (edaspidi *MULD toetus*) raames antavat piirkondlikku mullakaitse toetust. MULD toetuse (maaeluministri määrus „Piirkondlik mullakaitse toetus“ (RT I, 24.04.2015, 9)) jaoks peab maa kogu kohustusperioodi olema rohumaana ehk seda ei tohtinud planeerida talivilja alla.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetuse taotleja. Toetust võib taotleda isik, kes taotles 2017. aastal ühtset pindalatoetust, märkides taotlusele kasvatatavaks põllumajanduskultuuriks talivilja, ning kelle taotlus rahuldati.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse taotlemine. Lõike 1 kohaselt esitab taotleja ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini 2018. aastal Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) elektrooniliselt *PRIA* e-teenuse keskkonna kaudu taotluse, mis sisaldab haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 1–4 nimetatud andmeid ja taotleja registri- või isikukoodi. Taotluste hilinenud esitamist reguleerivad komisjoni delegeeritud määrus (EL) 640/2014 artikkel 13 ja komisjoni rakendusmäärus (EL) 809/2014 artikkel 13.

Haldusmenetluse seaduse § 14 reguleerib üldisi taotlustega seotud tingimusi. Sama paragrahvi lõike 3 punktide 1–4 kohaselt peab kirjalik taotlus sisaldama esitaja nime, taotluse selgelt sõnastatud sisu, taotluse esitamise kuupäeva ja taotleja allkirja ning haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovivat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid.

Esitatavate taotluste sisu üheselt mõistetavuse tagamiseks töötab *PRIA* välja *PRIA* e-teenuse keskkonna kaudu taotluse esitamiseks taotluse vormi.

Lõike 2 kohaselt esitab taotleja lisaks lõikes 1 nimetatud andmetele iga põllu kohta, mille kohta ta toetust taotleb, järgmised andmed:

- 1) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumassiivi tunnus. Põllumassiivi tunnuseks on unikaalne 11-kohaline numberkood;
- 2) põllu number ja pindala taotluse esitamise aastal 0,01 hektari täpsusega. Põllu number peab ühtima taotleja põlluraamatusse kirjutatud põllu numbriga;
- 3) maakasutuse õiguslik alus;
- 4) põllul kasvatatava põllumajanduskultuuri nimetus;
- 5) andmed selle kohta, kas põld on kasutuses põllumaana;
- 6) kui suurele pinnale ei olnud võimalik talivilja külvata või kui suurele pinnale külvatud talivilja samal ajavahemikul hävines.

Kasvatatav põllumajanduskultuur tuleb märkida vastavalt PRIA kodulehel avaldatavale põllumajanduskultuuride loetelule. Taotlusel tuleb märkida põllu maakasutus. Toetust antakse põllumaa ja mustkesa kohta. Põllumaa märgitakse taotlusel maakasutustüübina P. Mustkesa ehk põllumajanduskultuurideta kesa märgitakse taotlusel maakasutustüübina M. Mustkesa on kesa, kus vegetatsiooniperioodil toimub maa ettevalmistamine järgnevate kultuuride külviks ning eelkultuure ei kasvatata.

Lõike 3 kohaselt kinnitab taotleja, et ta ei ole saanud sama kahju eest muud hüvitist riigiabina või kindlustuse kaudu ega Euroopa Liidu poolt rahastatavat hüvitist.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse taotluse kontrollimine. Lõikes 1 kontrollib PRIA taotlustes esitatud andmete õigsust ja taotleja vastavust toetuse saamise nõuetele lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108 artiklis 4 sätestatust. Kontrollidega tuleb tagada Euroopa Liidu finantshuvide kaitse. Enne toetuse väljamaksmist kontrollib PRIA, kas taotleja on toetuskõlblik ja kui suur on toetuskõlblike hektarite arv. Kohapealsed kontrollid valitakse välja juhuvalimiga ning kontrollitakse vähemalt 5% taotletud toetuse kogusummast. Taotleja toetuskõlblikkuse ja toetuskõlblikud hektarid tuleb kindlaks teha kõigi asjakohaste võimalustega, sh kasutades kaugseiret. Kohapeal võib kontrollida muuhulgas seemnete ostuarvet, põlluraamatut ja viljavaheldusplaani.

Lõike 2 kohaselt teeb taotleja PRIA-le teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsuse tegemiseks vajalikud asjaolud.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse toetuse ühikumäär ja toetuse suuruse arvutamine. Lõikes 1 otsustab PRIA toetuse ühikumäära lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108 artiklis 2 sätestatust ning nõuetele vastavaks tunnistatud hektarite arvust, järgides taotlejate võrdse kohtlemise põhimõtet. Vastavalt eelnevalt nimetatud määrusele ei või Eesti puhul tehtavate liidu kulutuste kogusumma ületada 1 340 000 eurot ning toetussumma ei tohi ületada 2017. aasta otsetoetuste summat hektari kohta.

Lõike 2 kohaselt, kui üleujutuste ja tugevate vihmade tõttu kahjustatud maa pindala on suurem kui 2017. aasta ühtse pindalatoetuse taotluse rahuldamise otsuses kindlaks tehtud talivilja külvipind kokku, arvutatakse toetuse suurus 2017. aasta ühtse pindalatoetuse taotlusel rahuldamise otsuses kindlaks tehtud talivilja külvipindala alusel. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108 artikli 4 lõike a punkti ii kohaselt tuleb toetuskõlblike hektarite arv teha kindlaks võttes aluseks muu hulgas varasemad andmed.

Lõike 3 kohaselt, kui üleujutuste ja tugevate vihmade tõttu kahjustatud maa pindala on väiksem kui 2017. aasta ühtse pindalatoetuse taotluse rahuldamise otsuses kindlaks tehtud talivilja külvipind kokku, arvutatakse toetuse suurus üleujutuste ja tugevate vihmade tõttu

kahjustatud maa pindala alusel. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108 artikli 4 lõike a punkti ii kohaselt tuleb toetuskõlblike hektarite arv teha kindlaks võttes aluseks muu hulgas varasemad andmed.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse toetuse vähendamine. Lõike 1 kohaselt kui PRIA on taotluse kontrollimise käigus teinud kindlaks, et võrdlusmaa pindala ja toetuse saamise nõuete kohase maa pindala (edaspidi *kindlaksmääratud maa pindala*) vahe on kuni kolm protsenti või kaks hektarit, arvutatakse toetuse summa kindlaksmääratud maa pindala alusel. Võrdlusmaa mõiste on lahti seletatud sama paragrahvi neljandas lõikes.

Lõike 2 kohaselt kui PRIA on taotluse kontrollimise käigus teinud kindlaks, et võrdlusmaa pindala ja kindlaksmääratud maa pindala vahe on suurem kui kolm protsenti või kaks hektarit, kuid mitte rohkem kui 20 protsenti, vähendatakse kindlaksmääratud maa pindala alusel arvutatud toetuse summat. Toetuse arvutamise aluseks võetakse see hektarite arv, mis saadakse kui võrdlusmaa pindalast lahutatakse kahekordne kindlaksmääratud maa pindala ja võrdlusmaa pindala vahe.

Toetuse vähendamise arvutuskäigu näide kui toetust taotleti suuremale põllumaale, kui taotleja kasutuses olev toetuse saamiseks vastav põllumaa. Taotlus esitati 100 hektari kohta, ühikumääraks on näiteks 100 eurot, 2017. aasta ühtse pindalatoetuse taotluse menetlemise käigus tehti rahuldav otsus 90 ha talivilja kohta. Kohapealses kontrollis tehti kindlaks, et tegelikult oli vihmade tõttu hävinud 85 ha talivilja külve. Vähendus arvutatakse järgneva valemiga: $(90-85=5) \cdot 5 \cdot 100 = -500\text{€}$. Pinnaerinevus $5/85 \cdot 100 = 5,88\%$, sest erinevus on üle 2 ha ja 3%, kuid mitte üle 20%. Seega vähendatakse toetust kahekordse erinevuse võrra ehk $-5 \cdot 2 \cdot 100 = -1000\text{€}$.

Lõike 3 kohaselt kui PRIA on taotluse kontrollimise käigus teinud kindlaks, et võrdlusmaa pindala ja kindlaksmääratud maa pindala vahe on suurem kui 20 protsenti, jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõikes 4 sätestatakse võrdlusmaa. Võrdlusmaa pindala võib olla:

1) 2017. aastal ühtse pindalatoetuse taotlusel rahuldamise otsuses kindlaks tehtud talivilja külvipind või

2) taotlusel märgitud üleujutuste ja tugevate vihmade poolt kahjustatud maa pindala, kui see on väiksem kui 2017. aasta ühtse pindalatoetuse taotluse rahuldamise otsuses kindlaks tehtud talivilja külvipind.

Teist pindala kasutatakse pindala erinevuste puhul toetuse arvutamisel näiteks siis, kui toetuse taotlejal oli 2017. a ühtse pindalatoetuse taotlusel menetlemise käigus tehtud rahuldav otsus 90 ha talivilja kohta, aga erakorralist toetust talivilja kasvatajale taotleb väiksemale pinnale, näiteks 85 ha kohta, ja kohapealse kontrolli käigus määratakse kindlaks 80 ha. Sellisel juhul arvutatakse toetuse vähendus: $85\text{ha} - 80\text{ha} = 5\text{ha}$.

Lõike 5 kohaselt vähendab PRIA toetuse summat, mis toetusesaajal oleks olnud õigus saada taotluse õigeaegse esitamise korral, kui toetuse taotlus esitatakse pärast taotluse esitamise

lõpptähtaega, iga tööpäeva kohta 1 %, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine ning toetuse maksmine. PRIA teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole 30. septembriks 2018 ehk komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 2018/108 artiklis 5 sätestatud maksete tegemise tähtajaks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854);

2) komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2018/108, erakorralise meetme kohta, mis seisneb toetuse andmises Leedu, Läti, Eesti ja Soome teatavates piirkondades üleujutuste ja tugevate vihmade tõttu kahju kannatanud põllumajandustootjatele (ELT L 19 24.01.2018, lk. 6-9);

3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1306/2013, ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk. 549-607);

4. Määruse mõjud

Määruse eelnõuga luuakse alus talivilja kasvatajatele erakorralise toetuse rakendamiseks Eestis.

2017. aastal oli taimede kasvuperiood tavapärasest madalama temperatuuriga, mistõttu oli ka viljade valmimine hilinenud. Riigi Ilmateenistuse andmetel ületas augustikuu lõpus ja septembrikuus esinenud sademete hulk paljuaastaseid keskmisi. Septembris oli Eesti keskmine sademete hulk 37% üle normi. Piirkonniti ületas sademete hulk kahekordselt paljuaastase keskmise taset. 15. septembri seisuga oli Statistikaameti andmetel koristatud 57% Eesti teravilja kasvupinnast. Tavapäraselt on selleks ajaks koristatud ligikaudu 90% teravilja kasvupinnast. Võrreldes 2015. aastaga hilines saagikoristus kolm nädalat. Teravilja saagikus oli väga hea, kuid probleemiks oli saagi põllult kättesaamine ja saagi kvaliteet.

Viimase kahe aasta liigniisked olud saagikoristusperioodil on põhjustanud saagikadu, teravilja kvaliteedilanguse ja kõrged kuivatuskulud (niiskuse sisaldus oli viljas tavapärasest kuni kaks korda kõrgem), mis kokkuvõttes on viinud taimekasvatajad üsna keerulisse majanduslikku olukorda. Samas 2017. a suhteliselt hea teravilja kogusaak aitas tasakaalustada teraviljakasvatajate majanduslikku seisuga.

Kuna saagikoristus hilines vihmaste ilmade tõttu, siis ei saanud põllumajandustootjad talivilja külvata. See tekitab sektorile majanduslikku kahju ka järgmisel vegetatsiooniperioodil. Aastate 2014-2016 taliviljade saagikus 19% kõrgem kui suviviljade saagikus. Ainult

suviviljade kasvatamine järgmisel perioodil muudab koristusperioodi pingelisemaks. 2017. aastal oli põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmetel talivilja kasvatajaid kokku 1862.

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ja Eestimaa Talupidajate Keskliit viisid Eestis läbi küsitluse, milles uuriti kui palju jäi põllumajandustootjatel 2017. aastal põllukultuuride kasvupinnast koristamata. Kokku oli küsitlusega hõlmatud 50% põllukultuuride kogupinnast. Küsitluse kohaselt külvati 2017. aasta sügisel talivilja ainult 64% kavandatud külvipinnast, seega jäi külvamata 36% talivilja ehk ligikaudu 42 821 ha. Sellest tulenevalt on mõjutatud 2018. aasta teravilja kogusaak.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust summas 1 340 000 eurot (komisjoni rakendusmääruse (EL) 2018/108 artikli 2 lõike 2 alusel eraldatud liidu toetussumma Eestile) rahastatakse sildfinantseerimise kaudu Euroopa Liidu eelarvest. Maaeluministeerium esitas 26. veebruaril 2018. aastal Rahandusministeeriumile taotluse Vabariigi Valitsuse reservist raha eraldamiseks erakorralise toetuse osas PRIA töömahu kasvuga kaasnevate kulude katmiseks. Talivilja kasvatajate erakorralise toetuse rakendamiskuludeks on vaja lisavahendeid 180 059 eurot sh tegevuskulu on 91 701 eurot ning IT investeeringud 88 358 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Erakorralise toetuse taotlemise tingimustest ja nõuetest anti ülevaade põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN) 6. veebruari 2018. aasta istungil. Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemis EIS kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning täiendavaks arvamuse avaldamiseks PRIA-le.